

บทที่ 7

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษา “ลักษณะของบทละครโทรทัศน์ไทยที่ได้รับความนิยมช่วงหลังข่าว จากปี พ.ศ. 2535 ถึง พ.ศ. 2544” นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงลักษณะการเล่าเรื่องและลักษณะ ความเปลี่ยนแปลงของการเล่าเรื่อง ในบทละครโทรทัศน์ ที่นำไปผลิตและได้รับความนิยม ในช่วง เวลาหลังข่าว จากปี พ.ศ. 2535 ถึง พ.ศ. 2544 และเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านการผลิตและด้านการตลาด ที่มีผลในการกำหนดการเขียนบทละครโทรทัศน์

โดยกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษาคือ บทละครโทรทัศน์หลังข่าวที่ได้รับความนิยม ในช่วงปี พ.ศ.2535 ถึง พ.ศ.2544 จากผลสำรวจความนิยมทางการตลาด ของ บริษัท AC Nielsen Thailand จำนวน 20 เรื่อง และผู้เกี่ยวข้องกับการผลิตบทละครโทรทัศน์ จำนวน 8 คน ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานีโทรทัศน์ ผู้จัดละคร ผู้เขียนบท และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตลาด หัวหน้าฝ่ายการตลาด สถานีโทรทัศน์และบริษัทตัวแทนโฆษณา ในการเก็บข้อมูลโดยรวบรวมบทละครโทรทัศน์ที่ได้รับความนิยมจากแหล่งต่างๆ และข้อมูลของบุคคลใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In depth interview) และบันทึกเทปสัมภาษณ์

ในการศึกษาใช้องค์ประกอบของการเล่าเรื่อง ใน 8 ประเด็น คือโครงเรื่อง (Plot), แก่นเรื่อง (Theme), ความขัดแย้ง (Conflict), ตัวละคร (Character), บทสนทนา (Dialogue), ฉาก (Setting), ตอนจบ (Ending) และมุมมองในการเล่าเรื่อง (Point of view) นอกจากนี้ยังศึกษาถึง กลวิธีการเล่าเรื่องให้ดึงดูดใจผู้ชม ในส่วนของ จังหวะการเล่าเรื่อง การทิ้งความตื่นเต้นท้ายฉาก การดึงดูดโดยใช้ความรุนแรงของตัวละครและลักษณะอื่นๆ ที่ปรากฏ ซึ่งผลจากการศึกษาสรุปผลได้ดังนี้

7.1 ลักษณะการเล่าเรื่องของบทละครโทรทัศน์ในด้านองค์ประกอบของการเล่าเรื่องและ กลวิธีการเล่าเรื่องให้ดึงดูดใจผู้ชม

ประเภทของละครโทรทัศน์ที่ได้รับความนิยมในช่วงหลังข่าว จาก ปี พ.ศ. 2535 ถึง พ.ศ. 2544 มีลักษณะไม่หลากหลายนัก ละครทุกเรื่องจะจัดอยู่ในประเภท straight ที่แสดงถึง ภาวะของจิตใจ อารมณ์ ของตัวละคร ไปตามเหตุการณ์ต่างๆ และมีการผสมผสานกับละครใน ประเภทอื่นๆ เช่น comedy ความตลกขบขัน และ mystery เรื่องเหนือธรรมชาติ นอกจากนี้มี ประเภทของเรื่องที่ใกล้เคียง tragedy โดยละครจำนวนมากจัดอยู่ในประเภท melodrama

ลักษณะการเล่าเรื่องของบทละครโทรทัศน์ โดยมากเป็นโครงเรื่องประเภทความรักของชายหญิงและโครงเรื่องอื่นๆ มีการลำดับเหตุการณ์ตามลำดับ แก่นเรื่องเป็นเรื่องของ Love Theme และ Love Theme กับ Morality Theme, Career Theme และ Idealism Theme ความขัดแย้งเป็นความขัดแย้งระหว่างคนกับคน โดยคู่แย้ง (binary opposition) มีลักษณะเป็นคู่แย้งระหว่างฐานะสูงกับฐานะต่ำและความตรงกับเล่ห์เหลี่ยม ลักษณะตัวละคร (Character) เป็นแบบตายตัว (Typed Character) วาทกรรมในบทสนทนาโดยมากเป็นวาทกรรมเรื่องความรัก ฉาก (Setting) ฉากหลักของละครคือบ้าน ห้องต่างๆ ในบ้าน อันแสดงถึงเรื่องราวของครอบครัว ตอนจบ (Ending) มีการจบในทุกประเภทของลักษณะการจบ แต่โดยมากเป็นการจบแบบสุขนาฏกรรม (Happy Ending) ที่พระเอกนางเอกแต่งงานกันอย่างมีความสุข หรือเข้าใจกันได้ ในการเล่าเรื่องเป็นการเล่าเรื่องแบบรู้รอบด้าน (The Omniscient) อย่างไม่มีข้อจำกัด กลวิธีการเล่าเรื่องให้ดึงดูดใจผู้ชม จังหวะในการเล่าเรื่อง มีลักษณะเปิดเรื่องด้วยวิกฤติ หรือความขัดแย้งในทันที ในละครตั้งแต่ปี 2541 การทิ้งฉากจะมีอยู่ในละครทุกเรื่อง ละครในช่วงปี 2540 – 2544 มีแนวโน้มทิ้งฉากมากกว่าปีอื่นๆ กลวิธีการเล่าเรื่องให้ดึงดูดใจผู้ชมมีความหมายหลากหลายมาก มีลักษณะใหม่ๆ เกิดขึ้นมาก ในละครในช่วงปี 2538 - 2544 และมีแนวโน้มมากขึ้น

7.2 ลักษณะความเปลี่ยนแปลงของการเล่าเรื่อง

ลักษณะความเปลี่ยนแปลงของบทละครโทรทัศน์ที่นำไปผลิต และได้รับความนิยมพบว่า องค์ประกอบของการเล่าเรื่องที่มีการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ 1. บทสนทนา (Dialogue) 2. ฉาก (Setting) สำหรับองค์ประกอบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ 1. โครงเรื่อง (Plot) 2. แก่นเรื่อง (Theme) 3. ความขัดแย้ง (Conflict) 4. ตัวละคร (Character) 5. ตอนจบ (Ending) 6. มุมมองในการเล่าเรื่อง ซึ่งองค์ประกอบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง เป็นองค์ประกอบหลักๆ ของการเล่าเรื่องในละครโทรทัศน์ สำหรับกลวิธีการดึงดูดใจผู้ชม ได้แก่ จังหวะในการดำเนินเรื่อง การทิ้งฉากตื่นเต้นในช่วงค้นโฆษณา การดึงดูดโดยใช้ความรุนแรงของตัวละคร และลักษณะอื่นๆ ที่ปรากฏ ที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นเป็นองค์ประกอบให้ละครโทรทัศน์มีความทันสมัยมากขึ้น แต่โครงหลักของละครโทรทัศน์ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

7.3 ปัจจัยกำหนดการเล่าเรื่องในบทละครโทรทัศน์ไทย

ปัจจัยด้านการผลิตและด้านการตลาดมีผลกำหนดการเขียนบทละคร โดยสัมพันธ์กันเป็นวงจร คือ

ผู้บริหารสถานีโทรทัศน์เป็นผู้กำหนดบริษัทผู้จัดละครโทรทัศน์และกำหนดองค์ประกอบการเล่าเรื่องของบทละครโทรทัศน์ที่ได้รับความนิยม ผ่านเรื่องหรือบทประพันธ์ที่ผู้จัดละครโทรทัศน์เสนอมา โดยแนวนโยบายของสถานีมักเลือกแก่นเรื่อง และโครงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรัก ผู้จัดละครโทรทัศน์เป็นผู้กำหนดผู้เขียนบท และองค์ประกอบการเล่าเรื่องในบทละครโทรทัศน์ผ่านเรื่องหรือบทประพันธ์ที่สถานีโทรทัศน์อนุมัติ รวมถึงแนวทางรสนิยมของบริษัทในการทำงาน ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์เป็นผู้กำหนดกลวิธีการเล่าเรื่องให้ดึงดูดใจผู้ชม โดยนำเอาองค์ประกอบการเล่าเรื่องมาสร้างสรรค์หรือดัดแปลงเป็นบทละครโทรทัศน์ โดยใช้ทักษะความสามารถ ประสบการณ์มาใช้ในการทำงาน ฝ่ายการตลาดของทางสถานีโทรทัศน์ เป็นผู้กำหนดแนวทางของละครโทรทัศน์ที่เหมาะสมกับการตลาด บริษัทตัวแทนโฆษณาเป็นผู้กำหนดทางอ้อมต่อสถานี โดยกำหนดให้ละครโทรทัศน์ได้รับความนิยม โดยดูจากรेटติ้ง (Rating) เป็นสำคัญ

ซึ่งวงจรทั้งหมดนี้เป็นปัจจัยกำหนดต่อลักษณะของบทละครโทรทัศน์ ในช่วง ปี พ.ศ. 2535 – 2544 ให้มีองค์ประกอบการเล่าเรื่องที่มีความเปลี่ยนแปลงไปน้อยมาก ทั้งๆ ที่ตลอดเวลา กาลเวลา และบริบทของสังคมมีความเปลี่ยนแปลงไป ด้วยปัจจัยการผลิต และปัจจัยการตลาด มุ่งผลิตผู้ชม (Rating) เป็นสำคัญ มากกว่าที่จะผลิตละคร เพื่อธุรกิจ แขนงต่างๆ เกี่ยวกับละครโทรทัศน์ดำเนินต่อไป ทำให้สถานีโทรทัศน์มุ่งผลิตละครในแนวตลาด ที่มวลชน (mass) นิยมชมชอบ ส่งผลให้ละครโทรทัศน์ ถูกทำให้เป็นมาตรฐานเดียวกันหมด ขาดความหลากหลาย และหยุดนิ่งอยู่กับที่

อภิปรายผล

จากผลจากการศึกษา ลักษณะของบทละครโทรทัศน์ไทยที่ได้รับความนิยมหลังข่าวจากปี พ.ศ. 2535 ถึง พ.ศ. 2544 ลักษณะความเปลี่ยนแปลงของบทละครโทรทัศน์ในด้านการเล่าเรื่อง และผลของปัจจัยด้านการผลิต และด้านการตลาดที่มีต่อการเขียนบทละครโทรทัศน์ พบว่าลักษณะของบทละครโทรทัศน์ไทยที่ได้รับความนิยมในช่วงดังกล่าว มีองค์ประกอบการเล่าเรื่องที่สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างชนชั้น ความต้องการข้ามชนชั้นไปสู่สถานะที่ดีกว่าเดิม และมักจบลงด้วยการพบความสำเร็จโดยการที่ชนชั้นสามารถมาสมานฉันท์ได้ หรือข้ามชนชั้นได้ในตอนจบด้วยการแต่งงานอยู่เป็นจำนวนมาก สิ่งนี้สะท้อนถึงสังคมไทยโดยเฉพาะใน 10 ปี ที่ทำการศึกษาล้วนเต็มไปด้วยปัญหาของการไม่เท่าเทียมกันในสังคม ความแตกต่างทางด้านฐานะ การศึกษา โอกาสต่างๆ ในสังคม ที่ยังคงดำรงอยู่ไม่ว่าบริบทของสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาท่ามกลางปัญหาที่เกิดขึ้นละครโทรทัศน์ อันเปรียบเสมือนโลกแห่งจินตนาการ ได้ทำหน้าที่เยียวยาปัญหาในโลกแห่งความเป็นจริง ด้วยการให้โอกาสผู้ชมได้เติมเต็มจินตนาการ (fantasy fulfillment) ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ตามหลักจิตวิเคราะห์ที่เรียกว่า Wishful thinking (Singha

& Roger (1999) อ้างถึงใน สมสุข หินวิมาน,2545) ดังนั้นเรื่องราวของความขัดแย้ง ความกีดกัน พื้นที่ระหว่างชนชั้น จึงจบลงด้วยความสำเร็จของการสามารถข้ามชนชั้นได้ (โดยเฉพาะการอาศัย ความบังเอิญ โชคชะตา ความดี ดังที่พบในบทละครโทรทัศน์ที่ทำการศึกษา) ซึ่งเป็นความปรารถนาของคนในสังคม ละครโทรทัศน์ที่มีแนวเรื่องดังกล่าวจึงได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ แก่นเรื่อง และ วาทกรรมที่ถ่ายทอดผ่านบทละคร ในละครส่วนใหญ่ ยังปลอบโยนคนในสังคมด้วยมายาคติ เกี่ยวกับความดี ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ และเรื่องของการยอมรับว่าสิ่งที่เกิดแก่ตัว เป็นเรื่องของกรรมที่ทำมา เป็นการหลอเลี้ยงให้ผู้ชมมีกำลังใจในการดำรงชีวิตต่อไป ในทำนองที่ว่า ถ้าตอนนี้ยังไม่ได้ดีก็ให้ทำความดีเอาไว้ หรือถ้าตอนนี้ประสบปัญหา เป็นเพราะว่ากรรมที่ทำมานั่นเอง ซึ่งละครโทรทัศน์ได้ทำหน้าที่ลดทอนผ่อนคลายความคับข้องใจ ที่ไม่อาจเป็นได้ตามปรารถนา (กาญจนา แก้วเทพ,2536)

สำหรับลักษณะความเปลี่ยนแปลงของบทละครโทรทัศน์ในด้านการเล่าเรื่อง มีทั้งส่วนที่หยุดนิ่งไม่เปลี่ยนแปลง ในองค์ประกอบการเล่าเรื่องหลักๆ และมีความเปลี่ยนแปลง ในองค์ประกอบการเล่าเรื่องรองๆ และกลวิธีการเล่าเรื่องให้ดึงดูดใจผู้ชม ซึ่งลักษณะความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้เป็นไปตามบริบทของสังคม ดังแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับบริบทที่ว่า ตัวบท (text) กับ บริบท (context) มีความสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งลักษณะของบทละครโทรทัศน์ที่ได้รับความนิยม เป็นไปตามบริบท (context) ที่ว่า แม้สภาพสังคมเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง แต่ปัญหาของทุกช่วงเวลาคือ ความเหลื่อมล้ำกันในด้านต่างๆ ในสังคม จึงสะท้อนบทละครโทรทัศน์ (text) ที่ปรากฏว่า เต็มไปด้วยเรื่องราวของชนชั้นในสังคม

ซึ่งจากความเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏจะเกิดขึ้นในส่วนย่อยๆ ขององค์ประกอบของการเล่าเรื่องนี้ จึงไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของ ลักษณะการเล่าเรื่องของบทละครโทรทัศน์ในภาพรวม

ในส่วนของปัจจัยด้านการผลิตและด้านการตลาด มีผลต่อการเขียนบทละครโทรทัศน์ โดยไม่เพียงแต่จะมีส่วนกำหนดในด้านลำดับขั้นตอนการเล่าเรื่อง และเทคนิคการเล่าเรื่องให้ดึงดูดใจผู้ชม แต่ยังมีส่วนกำหนดองค์ประกอบของการเล่าเรื่อง โดยมีการทำงานที่สัมพันธ์กันเป็นวงจร โดยทุกหน่วยมุ่งเป้าหมายไปที่ ความนิยม ที่ผู้ชมมีต่อละครโทรทัศน์

ดังที่ ดัลลัส สไมท์ (Dallas Smythe,1977) ได้เสนอการวิเคราะห์เกี่ยวกับกลไกทางเศรษฐศาสตร์ของสินค้าวัฒนธรรม โดยมองว่าสิ่งที่ระบบสื่อสารมวลชนผลิตอยู่ตลอดเวลา ไม่ใช่เนื้อหารายการประเภทต่างๆ แต่สื่อผลิต ผู้รับ (audience) ให้แก่บริษัทโฆษณาและเจ้าของสินค้า เท่ากับว่าผู้รับเป็นสินค้าประเภทหนึ่ง แบ่งออกเป็นกลุ่มคนทำงาน กลุ่มผู้หญิง กลุ่มผู้ชาย กลุ่มวัยรุ่น

กลุ่มเด็ก เป็นต้น และเมื่อรวบรวมได้จำนวนมากพอสมควร ก็สามารถนำ “ผู้รับสื่อ” (audience) ไปขายให้แก่บริษัทโฆษณา ที่ฝ่ายซื้อสื่อของบริษัทโฆษณาจะเลือกว่าต้องการซื้อผู้รับกลุ่มใด ที่เข้ากับสินค้าที่บริษัทตนทำโฆษณาให้ ซึ่งกลุ่มผู้รับยังมีขนาดใหญ่มาก ก็ยิ่งตั้งอัตราค่าโฆษณาสูงๆ ได้ การวัดขนาดของกลุ่มผู้รับที่ใช้กันทางธุรกิจสื่อสารมวลชน คือ การจัดเรตติ้งคนดู หรือจัดอันดับว่าสื่อ / รายการใด ได้รับความนิยมมากน้อยกว่ากัน (ประกอบด้วยขนาดคนดูและความสามารถในการแข่งขันระหว่างสื่อในกลุ่มเดียวกันหรือต่างกลุ่ม) ซึ่งความหมายของข้อเสนอของสไมท์ ก็คือ ระบบสื่อสารมวลชนไม่เพียงแต่ทำให้วัฒนธรรมของมนุษย์กลายเป็นสินค้าเท่านั้น แต่ได้ทำให้ตัวของมนุษย์กลายเป็นสินค้าไปในที่สุดด้วย

จากธุรกิจการค้านี้เอง ทำให้ละครซึ่งเป็นศิลปะประเภทหนึ่งกลายรูปแบบเป็นสินค้าวัฒนธรรม (culture commodity) ตามทฤษฎีของสำนักแฟรงเฟิร์ต ซึ่งในการผลิต สินค้าวัฒนธรรม (culture commodity) ของอุตสาหกรรมวัฒนธรรม ซึ่งนักสื่อสารมวลชน ดังเช่น ผู้ผลิตละครโทรทัศน์ ได้สร้างสูตรมาตรฐาน เช่น การสร้างดารายอดนิยม ขึ้นมาดึงดูดความสนใจของผู้รับสื่อ การสร้างละครตัวเอกให้น่ารักน่าชัง ต้องประสบเคราะห์กรรมในชีวิต แล้วพระเอกนางเอกเข้าใจกันได้ จบลงอย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของบทละครโทรทัศน์ที่ได้รับความนิยมในช่วงหลังข่าว จาก ปี 2535 – 2544 ที่ปรากฏ ที่มีองค์ประกอบการเล่าเรื่องที่ซ้ำๆ ด้วยมุงตลาดมวลชน ทำให้ละครมีมาตรฐานเดียวกัน และหยุดนิ่งอยู่กับที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาอย่างที่เราควรจะเป็น

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. ในการศึกษาวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาบทละครย้อนหลังเป็นเวลา 10 ปี ทำให้ไม่สามารถรวบรวมตัวบทเพื่อศึกษาได้ครบทั้ง 20 เรื่อง จึงมีละคร 4 เรื่อง ที่ต้องอาศัยหลักฐานชั้นรอง คือ บทละครที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ที่จัดเก็บไว้โดยหอสมุดแห่งชาติ จึงทำให้ผลการวิจัยไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร
2. เนื่องจากระยะเวลา 10 ปี ในช่วงที่ทำการศึกษา เป็นช่วงที่ยาวนาน และผ่านพ้นไปนานแล้ว จึงเป็นอุปสรรคในการสัมภาษณ์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูล

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

มีคำกล่าวที่ว่า ถ้าอยากจะทำทราบว่าคนในประเทศนั้นเป็นอย่างไร ก็ให้ดูจากสื่อที่พวกเขาดู... ละครโทรทัศน์เป็นความบันเทิงที่ได้รับความนิยมเหนือความบันเทิงใดๆทางโทรทัศน์มาเป็นระยะเวลาช้านาน ในขณะที่ละครโทรทัศน์ไทยมีความเปลี่ยนแปลงน้อยมากเมื่อเทียบกับเวลาที่ผ่านไป โดยมีลักษณะสะท้อนเรื่องราวของชนชั้นที่แตกต่างกัน แต่เกือบทุกครั้งมักจบลงด้วยการ

ข้ามชนชั้นที่ทุกคนไฝ่ฝัน มักประสบความสำเร็จอย่างง่ายดาย ด้วยความดี ด้วยโชคชะตาอย่าง ไม่คาดฝัน หรือ ด้วยความบังเอิญอย่างใดอย่างหนึ่ง มายาคติเหล่านี้ครอบงำผู้คนในสังคมไทยมา เป็นระยะเวลาอันยาวนานไม่เปลี่ยนแปลง

ในฐานะที่ ผู้ผลิต บริษัทตัวแทนโฆษณา เจ้าของผลิตภัณฑ์ และผู้ชม และสังคม โดยรวม เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางของละครโทรทัศน์ไทย จึงขาดเสียส่วนใดส่วนหนึ่ง ไม่ได้ที่จะทำให้ละครโทรทัศน์มีส่วนหล่อหลอมให้ผู้คนในสังคมมีทัศนคติที่กว้างไกล หรือ เกิดความ จรรโลงใจจากการชมละครโทรทัศน์ นอกเหนือจากความบันเทิง การเป็นแหล่งพาดฝัน หลบหนีโลก แห่งความจริงในชีวิตที่ผ่านไปวันแล้ววันเล่า

ดังนั้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับ ผู้ผลิต บริษัทตัวแทนโฆษณา เจ้าของผลิตภัณฑ์ และผู้ชม และสังคมโดยรวม ดังนี้

1. ผู้ผลิต ในฐานะต้นทางของละครโทรทัศน์ ผู้ผลิตควรพยายามเปลี่ยนลัดส่วนของละคร ที่มีความเป็นศิลปะมากกว่าละครที่มีความเป็นสินค้า ให้มีสัดส่วนมากขึ้น ควรเลือกเรื่อง ที่นำมาผลิตละครที่ก่อให้เกิดการจรรโลงใจในทางสร้างสรรค์ หลีกเลี่ยงบทประพันธ์ที่ล้าสมัย ที่มีความคิดหรือลักษณะตัวละครไม่ทันสมัย หรือมีความคิดแบบเดิมๆ หรือการนำบทประพันธ์รุ่นเก่า มาสร้างเป็นละครซ้ำแล้วซ้ำอีก ควรสร้างให้ตัวละครมีความสมจริง เห็นได้อย่างรอบด้าน ไม่มีลักษณะที่สุดชั่วจนเกินไป และมีเหตุผลมารับเรื่องราว ให้ดูสมจริง หรือสอดแทรกเรื่องราวที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ชมอย่างมีศิลปะ โดยการแทนที่ความสนุกในแนวเรื่องแบบเดิมด้วยการสร้างสรรค์ กลวิธีการเล่าเรื่องที่ดึงดูดใจผู้ชม ซึ่งถ้าผู้ผลิตทั้งหมดร่วมใจกัน คนไทยผู้เป็นผู้ชมละครก็มีทางเลือกมากขึ้น และสร้างคุณค่าของละครโทรทัศน์ไทย

2. บริษัทตัวแทนโฆษณาและเจ้าของผลิตภัณฑ์ ในฐานะที่เป็นผู้มีอิทธิพลทางอ้อม ต่อผู้ผลิตละครโทรทัศน์ ควรให้โอกาสละครที่สร้างสรรค์ จรรโลงใจ มีความเป็นศิลปะ ด้วยการ สนับสนุนโดยการแบ่งงบการซื้อเวลาให้กับละครประเภทนี้มากขึ้น แทนที่การพิจารณาว่าดาราคงใครได้ เป็นผู้เล่น หรือเรื่องมีความน่าเน่ามากน้อยแค่ไหน เรื่องจะฮิตหรือไม่ เพื่อให้ละครประเภทดังกล่าว สามารถดำรงอยู่ได้ ได้ช่วยยกระดับ ค่านิยม มายาคติ ของสังคมส่วนรวม ให้เป็นไปในทางที่เจริญขึ้น โดยอาจในแง่เป็นการสร้างภาพพจน์หรือสร้างความนิยมให้กับสินค้า ว่าสนับสนุนละครสร้างสรรค์ ซึ่งจะทำให้เกิดภาพพจน์ที่ดีในสินค้า และได้ลูกค้าส่วนหนึ่งจากภาพพจน์ดังกล่าว

3. ผู้ชมละครโทรทัศน์ ในฐานะที่ได้ชื่อว่าเป็นเป้าหมายใหญ่ของการผลิตละคร ควรให้โอกาสกับการชมละคร หลากหลายแนว เพื่อให้ละครที่มีศิลปะ มีความจรรโลงใจ ได้มีพื้นที่

ร่วมกับละครที่เป็นสินค้า และควรสะท้อนความเห็นที่มีต่อละครโทรทัศน์ในกรณีที่มีทางเลือกน้อย แทนที่การสนับสนุนโดยการรับชมละครอย่างไม่มีทางเลือก

4. สังคมโดยรวม โดยเฉพาะผู้มีหน้าที่ในการพัฒนาประเทศ ควรแก้ไขความไม่เท่าเทียมกัน ความเหลื่อมล้ำ ช่องว่างระหว่างสังคมให้ลดน้อยลง หรือให้การศึกษา สร้างทัศนคติที่กว้างไกลกับคนส่วนใหญ่ในสังคมมากขึ้น เพื่อเรื่องราวความขัดแย้งทางชนชั้น ที่สามารถจัดออกได้เฉพาะในโลกแห่งความฝันในละครโทรทัศน์ ที่เล่ากันซ้ำแล้วซ้ำเล่าไม่มีความเปลี่ยนแปลง จะลดน้อยถอยลงไปจากสังคมไทย

ข้อเสนอแนะงานวิจัยในอนาคต

1. เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้ ได้ใช้เกณฑ์ในการ เลือกละครโทรทัศน์ที่ได้รับความนิยมในการศึกษา จาก บริษัทสำรวจความนิยมทางการตลาด AC Nielsen จึงควรที่จะมีการศึกษา ละครที่ได้รับความนิยมโดยใช้เกณฑ์อื่นในการคัดเลือก เพื่อจะได้ทราบถึง ลักษณะของละครโทรทัศน์ ที่ได้รับความนิยมในเกณฑ์ที่ต่างกัน ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างออกไปจากงานวิจัยชิ้นนี้หรือไม่อย่างไร

2. ได้มีงานวิจัยที่ส่วนหนึ่งได้ทำการศึกษาถึง ลักษณะของบทละครโทรทัศน์ ตั้งแต่ฉบับมีละครโทรทัศน์ใน ปี พ.ศ. 2498 ถึง 2516 ในงานวิจัยชื่อ ความสัมพันธ์ระหว่างละครโทรทัศน์กับสังคมไทย โดย เพาวิภา ภมรสติธย์ ทำให้ได้ภาพของลักษณะละครโทรทัศน์ไทยในช่วงนั้น สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ ศึกษาลักษณะบทละครโทรทัศน์ ในช่วงปี 2535 ถึง 2544 จึงเป็นที่สนใจและ น่าศึกษาต่อไปว่า ในช่องว่างที่ยังไม่ได้เติมเต็ม ช่วง พ.ศ. 2517 ถึง 2534 ละครโทรทัศน์ในช่วงปี ดังกล่าวมีลักษณะอย่างไร

3. ในรอบหลายสิบปีที่ละครโทรทัศน์กำเนิดขึ้น มีละครโทรทัศน์จำนวนมาก ที่ได้รับความนิยมและนำมาทำซ้ำในช่วงเวลาต่างกัน ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจในการศึกษาเปรียบเทียบ ละครในเรื่องเดียวกันที่ถูกทำซ้ำในยุคสมัยต่างๆ กัน เช่น ทัดดาวบุษยา ที่ได้รับความนิยม ในปี 2519 กับ ในปี 2540 หรือในช่วงปีอื่นๆ ที่ละครเรื่องทัดดาวบุษยาปรากฏ หรือในละครเรื่องอื่นๆ ที่ นิยมมาทำซ้ำ ว่ามีลักษณะและกลวิธีในการเล่าเรื่องเหมือนหรือต่างกันอย่างไร เพื่อที่จะได้ภาพ ความเปลี่ยนแปลงของการเล่าเรื่องในละครโทรทัศน์กับบริบทสังคมไทย ว่ามีความเปลี่ยนแปลงหรือไม่อย่างไรในประเด็นใดบ้าง